

Οργάνωση εκπαιδευτικής επίσκεψης στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός
(Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Βυζαντινής Ιστορίας από το
Α.Π.Θ.)

Θέμα: «Η ζωή στην Θεσσαλονίκη στην
πρωτοχριστιανική εποχή»

- Στο μάθημα της ιστορίας το αναλυτικό πρόγραμμα ορίζει πώς θα ήταν καλό τις επισκέψεις σε μουσεία να τις κάνει ο δάσκαλος/δασκάλα –καθηγητής/τρια και γι' αυτό χρειάζεται ειδική προετοιμασία. Αυτή γίνεται σε τρεις φάσεις. Πρώτα στο σχολείο , όπου παρουσιάζονται βασικές έννοιες και προετοιμάζονται οι μαθητές για αυτά που θα δουν στο μουσείο.
- Η δεύτερη φάση γίνεται στο μουσείο με παρουσίαση βασικών εκθεμάτων. Οι μαθητές έρχονται σε άμεση επαφή με τα εκθέματα . Συζητούν ,απαντούν σε ερωτήσεις που ερμηνεύουν τα εκθέματα και τα συγκρίνουν με ανάλογα της σημερινής εποχής.
- Στην τρίτη φάση οι μαθητές κεφαλαιοποιούν τις γνώσεις τους και τις παρουσιάζουν και σε άλλους. Βασικός στόχος της επίσκεψης είναι να καταλάβουν οι μαθητές την συνέχεια της ιστορίας.
- Πριν την επίσκεψη ο δάσκαλος πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά το χώρο του μουσείου και ποια συγκεκριμένα εκθέματα θα δείξει στους μαθητές. Πριν την επίσκεψη στο μουσείο, είναι σημαντικό να έχουν γίνει βυζαντινοί περίπατοι στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

Στόχοι του προγράμματος

Πρώτη φάση

- Να γνωρίσουν ποιο είναι το μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού :Τι εννοούμε λέγοντας βυζαντινός πολιτισμός και τι περιλαμβάνει αυτή η έννοια.
- Να προετοιμαστούν για την επίσκεψη στο μουσείο βυζαντινού πολιτισμού. Να καταλάβουν ότι έχει ευρήματα και κατά την παρατήρησή τους ακολουθούμε τους κανόνες του μουσείου .
- Να κατανοήσουν την χρονική περίοδο με την οποία θα ασχοληθούμε.

β.Β΄ φάση στο μουσείο

- Να κατανοήσουν οι μαθητές πώς ζούσαν οι άνθρωποι στην πρωτοβυζαντινή περίοδο. Επιμέρους σημεία με τα οποία θα ασχοληθούμε στην αίθουσα του μουσείου: η κατοικία, η διατροφή και η ενδυμασία.

Γ. Γ΄ φάση

- Να κεφαλαιοποιήσουν τις γνώσεις τους και να τις επικοινωνήσουν και σε άλλους. Τα μέσα για να το κάνουν είναι: να γράψουν ένα άρθρο για την ιστοσελίδα του σχολείου για την διαφορά της καθημερινής ζωής στην πρωτοβυζαντινή περίοδο με την σύγχρονη καθημερινότητα και να προχωρήσουν στο παιχνίδι ρόλων.

Προαπαιτούμενες γνώσεις μαθητών

- Η κοινωνία του "θεοφύλακτου" Βυζαντίου ήταν δομημένη με αυστηρή ιεραρχία και συγκεντρωτισμό της εξουσίας, σύμφωνα με τις αντιλήψεις της απολυταρχίας. Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας βρισκόταν ο "ελέω θεού" αυτοκράτορας με την οικογένεια και την Αυλή του. Οι Βυζαντινοί δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα κατά το πρότυπο των Αθηναίων αλλά μπορούσαν να επηρεάζουν έμμεσα τις πολιτικές εξελίξεις με τους Δήμους στον Ιππόδρομο.

- Οι μαθητές έχουν διδαχτεί στοιχεία από την καθημερινή ζωή των αρχαίων Ελλήνων και ιδίως των Αθηναίων. Η μετάβαση από την μία εποχή στην άλλη δεν έγινε αυτόματα αλλά συνυπήρχαν ήθη και έθιμα όπως και λατρευτικές δοξασίες. Αφορμή να το καταλάβουν στάθηκε η επίσκεψη στην Αχειροποίητο όπου οι μαθητές είδαν την διαφορά στο επίπεδο της εκκλησίας με το επίπεδο του σημερινού δρόμου και κατάλαβαν τις αλλαγές που γίνονται με το πέρασμα του χρόνου, όπως επίσης και το ψηφιδωτό στο δάπεδο της εκκλησίας που ανήκε στο ναό της Αφροδίτης και υπήρχε σε εκείνο το σημείο. Πάνω στο ναό αυτό έγινε ο χριστιανικός ναός. Έχουν γίνει βυζαντινοί περίπατοι στην Θεσ/νίκη και έχουν δει ναούς βυζαντινούς και σπίτια σημερινά στην Άνω Πόλη .
- Αφόρμηση για την επαφή με την καθημερινή εποχή στην πρωτοβυζαντινή εποχή είναι η παρακάτω εικόνα :

Α΄ φάση (Στο σχολείο)

- Το Βυζαντινό μουσείο βρίσκεται στην οδό Λεωφόρο Στρατού. Ήταν όραμα της Μελίνας Μερκούρη και στεγάζει μόνιμες συλλογές και εκθέματα που χωρίζονται σε : πρωτοβυζαντινή εποχή, μεσοβυζαντινή και υστεροβυζαντινή εποχή. Λέξεις που είναι συνώνυμες : μούσα, μουσική. Συζητάμε τι σημαίνουν αυτές οι λέξεις τώρα αλλά και τότε. Έχουν την ίδια σημασία;
- Για να αρχίσουν να καταλαβάνουν την έννοια βυζαντινός πολιτισμός θα δουν την εικόνα με το αξονομετρικό της οδού Ιουλιανού και θα την συγκρίνουν με την εικόνα του σπιτιού σήμερα στην οδό Ιουλιανού για να εντοπίσουν τις διαφορές και τις ομοιότητες στην πορεία του χρόνου.

Χάρτες της περιόδου

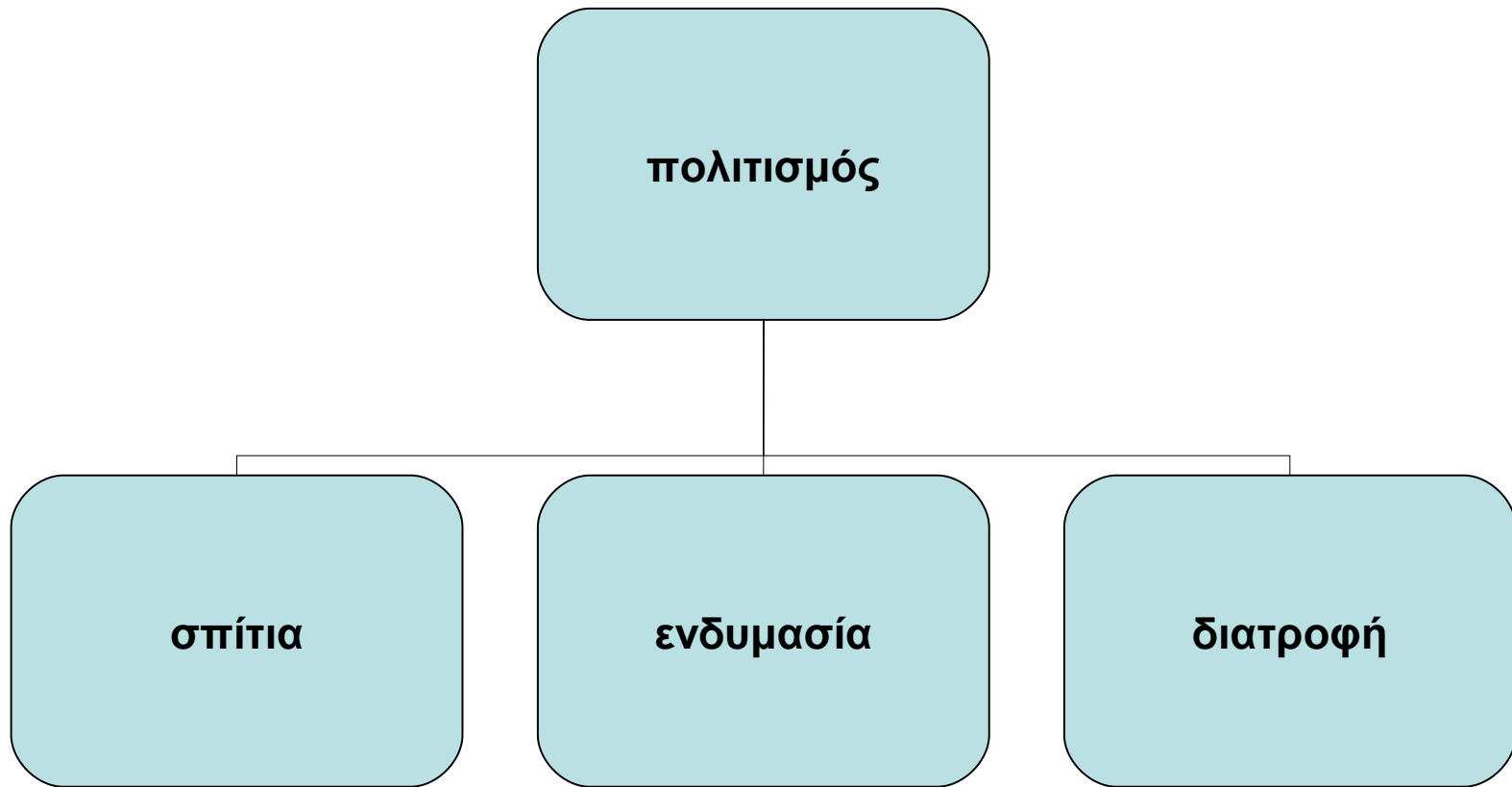

- Στο Δυτικό κράτος υπήρχαν προβλήματα με τους Γότθους και αργότερα με τους Ούνους. Γίνεται η μάχη στα Καταλαυνικά πεδία. Κατόπιν οι Βάνδαλοι πέρασαν τον Ρήνο και μέσα από την Γαλλία και την Ισπανία και έφτασαν στη βόρεια Αφρική και έκαναν το κράτος τους. Με την ίδια ευκολία οι Γότθοι και οι Οστρογότθοι ίδρυσαν το «γοτθικό βασίλειο της Ιταλίας» με πρωτεύουσα την Ραβέννα. Έτσι το δυτικό ρωμαϊκό κράτος διαλύθηκε οριστικά το 476 μ.Χ

- Οι μαθητές βρίσκουν τις περιοχές που ανήκουν στο Ανατολικό κράτος. Ένας από τους τετράρχες ήταν και ο Γαλέριος που είχε το παλάτι του στην Θεσ/νικη. Γινόταν πολλές εκστρατείες με τον Γαλέριο και οι μαθητές θα γνωρίσουν το Γαλεριανό συγκρότημα .Με τις πληροφορίες στήνουμε στην τάξη την εικόνα της Θεσ/νικης αυτή την περίοδο.Θα δείξουμε τα τείχη και το ρόλο τους,το Οκτάγωνο,την Ροτόντα ,την Καμάρα,την αρχαία αγορά,την Εγνατία Οδό,τους θεούς και την λατρεία τους.

Στο σχήμα, τα παιδιά-μαθητές θα βρουν τι περιλαμβάνει η λέξη πολιτισμός. Καταλήγουν στο ότι ο πολιτισμός περιλαμβάνει τα σπίτια ,την ενδυμασία ,την διατροφή και με αυτά θα ασχοληθούμε τόσο στο σχολείο όσο και στο μουσείο.

- Η ιστορία του Βυζαντίου είναι η συνέχεια τη ιστορίας της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Ο όρος «βυζάντιο» χρησιμοποιείται στη Δύση για πρώτη φορά το 16^ο αιώνα. Στην πραγματικότητα οι κάτοικοι της βυζαντινής αυτοκρατορίας ονομάζουν τους εαυτούς τους Ρωμαίους. Στην αρχή της πρώτης περιόδου ,που ονομάζεται πρωτοβυζαντινή ή παλαιοχριστιανική και ξεκινάει στα 330π.Χ και φτάνει ως τα μέσα του 7^{ου} αι., δεν παρατηρείται κάποια θεαματική αλλαγή στη ζωή των κατοίκων της αυτοκρατορίας. Για να καταλάβουν τον χρόνο παρουσιάζουμε την ιστορική γραμμή και δείχνουμε για ποια περίοδο θα ασχοληθούμε.Επίσης διαβάζει ο δάσκαλος/δασκάλα από το βιβλίο της Κίρας Σίνου : «Στην πόλη του Άι Δημήτρη» σελίδα 38-43 και αναφέρουμε για τον Γαλέριο και το ανάκτορό του (Καμάρα ,Ροτόντα) ,για τον Άγιο Δημήτριο.

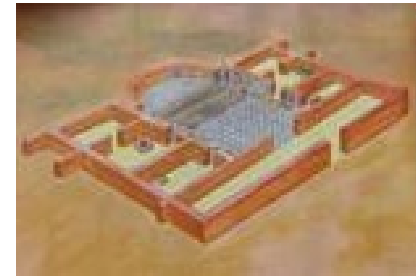
- Στο μουσείο υπάρχουν εκθέματα που αφορούν την πρωτοβυζαντινή εποχή. Θα γίνει ενημέρωση στο σχολείο για τις επιμέρους έννοιες της λέξης : βυζαντινός πολιτισμός.(2 διδακτικές ώρες)

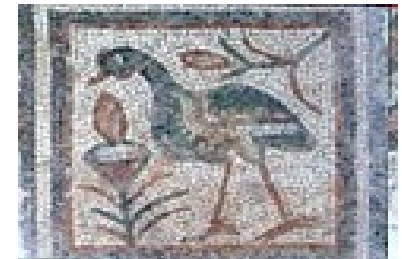
Vue de la place de l'Augusteion à Constantinople tel que l'on pouvait la voir au VIème siècle.
À l'arrière la basilique Sainte Sophie.

Η κατοικία

Έπαυλη του 4^{ου} -5^{ου} αι. στην Άνω Πόλη

Αξονομετρικό
παλαιοχριστιανικό
σπιτιού στην οδό
Ιουλιανού Θεσ/νικης.

Λεπτομέρεια από ψηφιδωτό
δάπεδο.

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-
ιστορικός

- Η παλαιοχριστιανική αστική κατοικία έχει την ίδια μορφή με την ρωμαϊκή. Γύρω από μία αυλή ,περίστυλη ή όχι(ή ανδρώννας),το λουτρό, διάδρομοι και αποθηκευτικοί χώροι. Ο κύριος χώρος είναι το τρικλίνιο, αίθουσα υποδοχής και συμποσίων. Πρόκειται για ορθογώνια αίθουσα με κόγχη στη μια της πλευρά .Η ύπαρξη των τριών κλινών στο χώρο της κόγχης,όπου κάθονται οι συνδαιτυμόνες στα γεύματα, έδωσε το όνομά στην αίθουσα (τρικλίνιο).Τα σπίτια των πλουσίων είναι μεγάλα και πολυτελή και διακοσμούνται με τοιχογραφίες και ψηφιδωτά δάπεδα.
- Πληροφορίες για τα σπίτια παίρνουμε και από γραπτές πηγές ,που συχνά μας προσφέρουν περισσότερες πληροφορίες από αυτές που αντλούμε από τα σπίτια που βρίσκονται στις ανασκαφές. Έτσι ,σύμφωνα με μια τέτοια πηγή ,μαθαίνουμε πως ένα αστικό σπίτι της εποχής περιλάμβανε μια τραπεζαρία για τις κυρίες δίπλα στην αποθήκη και στο δωμάτιο ύφανσης, ένα χωριστό δωμάτιο για τις «παραμάνες και τα προστατευόμενα θηλυκά», για να τρώνε σε στιγμές που δεν θα ενοχλούν την οικογένεια ,και επιπλέον δυο επίσημες τραπεζαρίες ,μια για το χειμώνα και μια υπαίθρια για το καλοκαίρι. Μαθαίνουμε πως οι φιλοξενούμενοι συναντιόνταν πριν από το γεύμα στη βιβλιοθήκη, όπου μερικοί συζητούσαν για βιβλία,και οι λιγότερο διανοούμενοι έπαιζαν επιτραπέζια παιχνίδια πριν πάνε στο τρικλίνιο για γεύμα.

Μοιάζει με το δικό σας σπίτι;

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός

Όλα τα σπίτια ήταν κατασκευασμένα με αυτό τον τρόπο;

Διατροφή

- Η οικογένεια της βυζαντινής περιόδου, όταν καθόταν για φαγητό γύρω από το στρωμένο με το μενσάλι τραπέζι, είχε μπροστά της διάφορα σκεύη για τις τροφές και τα ποτά. Γύρω γύρω, στα πόδια των συνδαιτημόνων, ακουμπούσε το μανδήλι, ένα ενιαίο και μακρύ ύφασμα που χρησίμευε για το σκούπισμα των χεριών.
- Στη διατροφή των Βυζαντινών βασικό ρόλο είχαν το ψωμί, τα λαχανικά, τα όσπρια και τα δημητριακά, που τα μαγείρευαν με διάφορους τρόπους. Ο πιο συνηθισμένος τρόπος μαγειρείας ήταν το βράσιμο, όπως ειρωνικά μας αφήνει να καταλάβουμε και η βυζαντινή παροιμία "αργώ μαγείρω πάντα έκζεστα", δηλαδή "ο τεμπέλης μάγειρας όλα τα μαγειρεύει βραστά".
- Οι Βυζαντινοί έτρωγαν επίσης πουλερικά, που υπήρχαν σχεδόν σε κάθε σπίτι, καθώς και αυγά, με τα οποία έφτιαχναν τα περίφημα σφουγγάτα, τις γνωστές μας ομελέτες, που αναφέρονται και από τον Θεόδωρο Πρόδρομο. Από το γάλα έφτιαχναν τυριά όπως το ανθότυρο, το βλάχικο και το κεφαλίτζιν.
- Το αρνί ήταν προσιτό μόνο στα πιο ευκατάστατα νοικοκυριά. Σπανιότερα έτρωγαν οι Βυζαντινοί τα βοοειδή, μια και τα χρησιμοποιούσαν κυρίως για την καλλιέργεια των χωραφιών. Αγαπούσαν επίσης τα κάθε λογής ψάρια, φρέσκα ή παστά, και τα θαλασσινά.
- Τα διάφορα κρασιά, για τα οποία φημιζόταν η Μακεδονία, καθώς και τα φρούτα, συνόδευαν τα τραπεζώματά τους μαζί με μελωμένα και σιροπιαστά γλυκά.

- Κρέας εξασφάλιζαν και με το κυνήγι, αγαπημένη απασχόληση των ανδρών που τους παρείχε συνάμα ευκαιρίες για προσωπική διάκριση. Κυνηγούσαν με σκυλιά και γεράκια. Δεν περιφρονούσαν όμως και άλλες μεθόδους όπως τις παγίδες, τα δίχτυα και τις ιξόβεργες.
- Τα μεγαλύτερα ζώα αποτελούσαν ακριβότερη και λιγότερο διαδεδομένη τροφή. Τα χοιροσφάγια, που γίνονταν κάθε χειμώνα, προμήθευαν την οικογένεια με τα λουκάνικα, τατα παστά και το μαγειρικό λίπος όλης της χρονιάς. Το αρνί ήταν προσιτό μόνο στα πιο ευκατάστατα νοικοκυριά. Σπανιότερα έτρωγαν οι Βυζαντινοί τα βοοειδή, μια και τα χρησιμοποιούσαν κυρίως για την καλλιέργεια των χωραφιών. Αγαπούσαν επίσης τα κάθε λογής ψάρια, φρέσκα ή παστά, και τα θαλασσινά.
- Τα γεύματα μπορούσαν να είναι απλά αλλά και εξαιρετικά πολύπλοκα και πλούσια, ανάλογα με την οικονομική κατάσταση κάθε οικογένειας. Εξάλλου, όπως και οι ίδιοι έλεγαν, καταλαβαίνει κανείς "από του γεύματος τον πίθον"

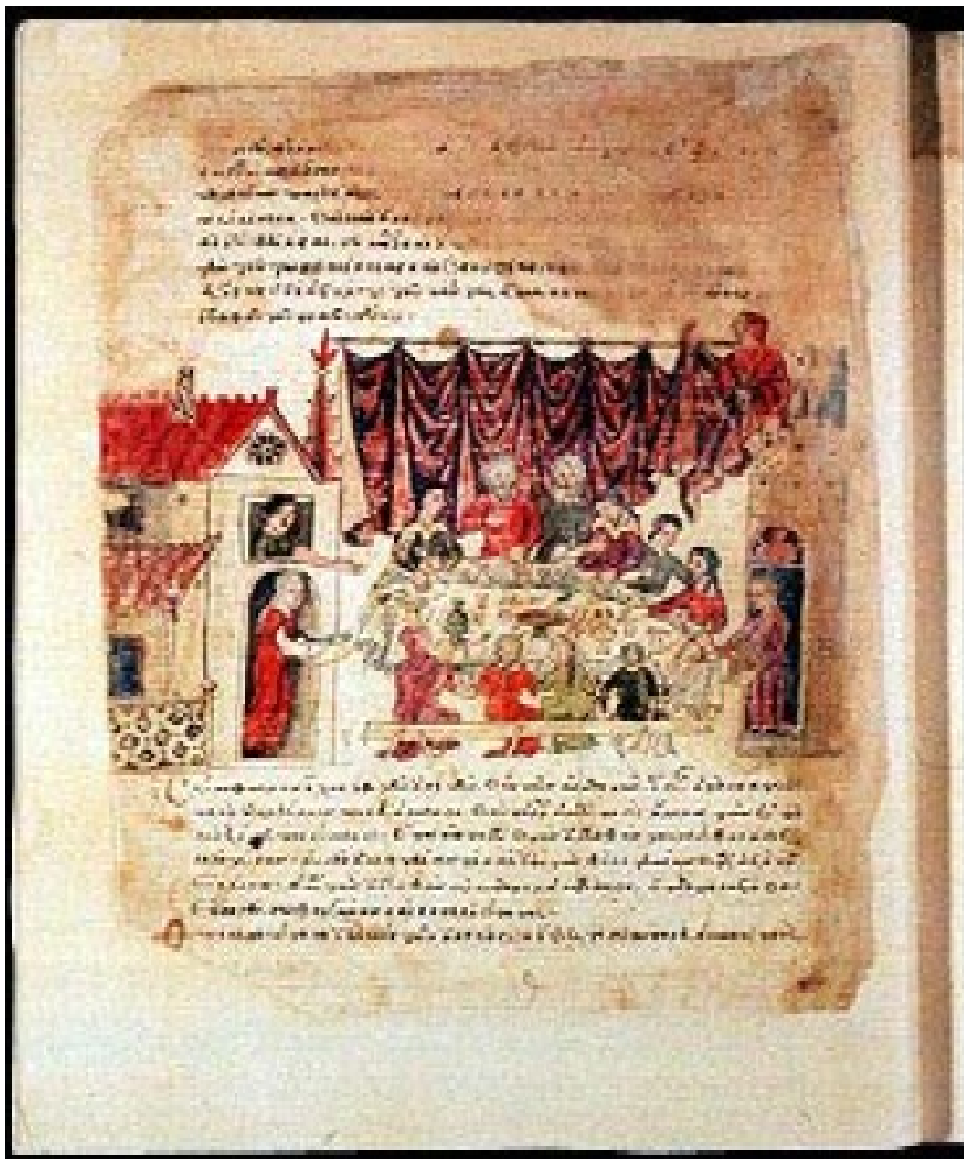
Σκηνή κυνηγιού,
11ος αι., Μονή Α. Αικατερίνης, Σινά

πίατο

Σαλτσάριο, 10ος αι.

Σκηνή δείπνου από χειρόγραφο με την ιστορία του Ιώβ, Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας

Ποιες σημερινές τροφές δεν ήταν γνωστές στην εποχή που μιλάμε;

.....

.....

.....

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ

Πού χρησίμευαν αυτά
τα αγγεία; Γιατί;
Ποιος τα έφτιαχνε;
Πού τα έβρισκαν ;

Πλανόδιος έμπορος, από
Χειρόγραφο του Ι. Δαμασκηνού, 14ο αι.

• Στις πόλεις βρίσκονταν οι επαγγελματίες με τα εργαστήρια και τα εμπορικά. Κάθε συντεχνία διατηρούσε τα εργαστήρια ή τα μαγαζιά της σε συγκεκριμένη περιοχή της πόλης. Για παράδειγμα οι χαλκωματάδες της Θεσσαλονίκης είχαν τα καταστήματά τους κοντά στην Παναγία των Χαλκένων.

Ανάμεσα στα καταστήματα που λειτουργούσαν ήταν τα μαγκιπεία, οι φούρνοι δηλαδή, και τα σαρδαμαρεία, που έμοιαζαν με τα σημερινά παντοπωλεία. Κρέας και λαχανικά προμήθευαν στους κατοίκους ο μακελλάρης και ο λαχανοπώλης. Ένα πλήθος πλανόδιων μικροπωλητών, "οι γυρεύοντες", εξυπηρετούσε τις γυναίκες περνώντας έξω από τα σπίτια τους.

Με το χτίσιμο των σπιτιών ασχολούνταν οι οικοδόμοι, ο μαΐστωρ και οι μαθητές. Αυστηροί νόμοι που προέβλεπαν δεκαετή εγγύηση των κτιρίων εξασφάλιζαν τους ιδιοκτήτες από κακοτεχνίες. Υπήρχαν ακόμη οι διδάσκαλοι και οι γιατροί, καθώς επίσης και οι μυρεψοί, που πουλούσαν αρώματα και φάρμακα.

Οι εργαζόμενες γυναίκες ήταν, μεταξύ άλλων, υφάντριες, χορταρίνες, μάζευαν δηλαδή χόρτα, και πορικοπώλισσες, που πουλούσαν οπωροκηπευτικά, ή κουρίσσες που φρόντιζαν την κόμμωση των γυναικών και δούλευαν στα σπίτια και στα λουτρά.

- Ο στρατός αποτελεί μια μεγάλη κοινωνική τάξη. Χρησιμοποιούν βάρβαρους λαούς, όπως Σκύθες, Ούνους και Γότθους, οι οποίοι είτε στρατολογούνται κοντά στα σύνορα είτε ζουν μέσα στο κράτος.
- Εκτός από την στρατιωτική εξουσία υπάρχει και η πολιτική εξουσία, που ασχολείται με τη δικαιοσύνη, τα οικονομικά και τη διεκαιοπεραίωση υπηρεσιών. Το πολίτευμα αυτή την εποχή είναι τιμοκρατικό.
- Από τον 4^ο αι. αναλαμβάνει το καθήκον η Εκκλησία και οι επίσκοποι αποδίδουν δικαιοσύνη, επιβλέπουν στην αγορά, κατασκευάζουν γέφυρες.

Ποιες ήταν οι
κοινωνικές
τάξεις στην
πρωτοβυζαντινή
περίοδο;

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-
ιστορικός

Η ενδυμασία και η μόδα

Χιτώνες από την Αφρική, 6^{ος} -8^{ος} αι.

Ελεφαντοστέινη χτένα 5^{ος}-6^{ος} αι.
Μουσείο Μπενάκη

Χρυσή αλυσίδα, 7^{ος} αι. Βρετανικό Μουσείο

- Οι γυναίκες φορούν πάνω από το μακρύ χιτώνα ,μανδύα που καλύπτει το κεφάλι. Τα μανίκια είναι μακριά. Οι άνδρες κόβουν κοντά τα μαλλιά τους ή ξυρίζονται. Οι γυναίκες φροντίζουν τα μαλλιά με επιμέλεια .Χωρισμένα στη μέση ,κατσαρά, στηρίζονται στον αυχένα με χτενάκι ή κορδέλα. Μακιγιάρονται :μαύρο στα βλέφαρα και στα λεπτά φρύδια, το κοκκινάδι στα χείλη θα εμφανιστεί την εποχή των Παλαιολόγων. Οι Βυζαντινοί ,άντρες και γυναίκες ,αγαπούν τα κοσμήματα. Διαδεδομένος ο σταυρός .Δαχτυλίδια σε χρυσό αλλά και ασήμι ή μπρούτζο, διακοσμημένα με ένθετες πολύτιμες πέτρες. Σκουλαρίκια ,βραχιόλια, κολιέ,πόρπες στολισμένα κυρίως με μαργαριτάρια, αμέθυστους και σμαράγδια.

M.Karlan, Βυζάντιο και Ελλάδα, εκδ.Δεληθανάσης,Αθήνα 1994,170-171

Β΄ Φάση Στο μουσείο

- Περιγράφουν το κτίριο του Βυζαντινού Μουσείου και επισημαίνουν ότι έτσι ήταν η κατοικία στην πρωτοβυζαντινή περίοδο.
- Πηγαίνουμε στην αίθουσα : «Παλαιοχριστιανική πόλη και κατοικία» .Πρώτα θα ασχοληθούμε με την έννοια κατοικία . Κάθονται τα παιδιά μπροστά στο δωμάτιο ενός σπιτιού που βρέθηκε στην Άνω Πόλη της Θεσ/νικης. Το δωμάτιο αυτό ,που ονομάζεται τρικλίνιο ,ήταν ο χώρος για τα γεύματα. Πήρε το όνομά του από τις τρεις κλίνες που βρίσκονταν στο ημικύκλιο.
- Τι σχήμα έχει το τρικλίνιο;
- Με τι είναι διακοσμημένοι οι τοίχοι και τα πατώματα;
- Τα ψηφιδωτά με τι υλικά είναι φτιαγμένα;
- Περιγράψτε τα σχέδια και τα χρώματα στις τοιχογραφίες.
- Γιατί το δωμάτιο ονομάστηκε τρικλίνιο;
- Το σπίτι ανήκε σε φτωχό ή πλούσιο; Γιατί;
- Τι άλλα δωμάτια θα είχε αυτός ο χώρος;

- Ποιοι έκαναν τις δουλειές του σπιτιού;(μαγείρεμα, σερβίρισμα φαγητού, καθάρισμα;
- Με ποιους τρόπους διακοσμούμε εμείς τους τοίχους και τα πατώματα των σπιτιών σήμερα;
- Με ποιο δωμάτιο του σπιτιού μας αντιστοιχεί το τρικλίνιο;
- Ένα τέτοιο σπίτι είχε εμβαδόν από 800 τ.μ ως 1500 τ.μ και το συγκεκριμένο δωμάτιο είχε εμβαδόν 80 τ.μ .Αν τα συγκρίνουμε με τα σημερινά σπίτια και σαλόνια σε τι συμπέρασμα καταλήγουμε;
- Βρείτε τα λυχνάρια στην αίθουσα. Από τι υλικό είναι κατασκευασμένα;
- Υπήρχαν κλειδαριές στα σπίτια. Να τις βρείτε στην αίθουσα. Πόσες είναι;
- Από τι υλικό είναι κατασκευασμένες; Από πού το καταλαβαίνεις;
- Σε τι χρησίμευαν τα κλειδιά και οι κλειδαριές;
- Με τι φωτίζονται τα δωμάτια;
- Υπάρχουν λυχνάρια στην αίθουσα; Από τι υλικό είναι φτιαγμένα;

- Σε τι χρησίμευαν ;Τι χρειάζονταν για να λειτουργήσουν ;Γιατί είναι μαυρισμένα στην άκρη; Από τι άλλο υλικό μπορεί να είναι κατασκευασμένα;
- Εμείς χρησιμοποιούμε σήμερα λυχνάρια; Από τι αντικαταστάθηκαν;
- Αν είχες ένα λυχνάρι πώς θα το χρησιμοποιούσες;
- Αν ήσουν στην ανασκαφή αυτού του σπιτιού τι άλλο θα έβρισκες;
- Βρείτε τα αγγεία που χρησίμευαν για το μαγείρεμα.Τι χρώμα έχουν;Κάποια είναι μαυρισμένα .Γιατί;Έχουν διακόσμηση; Γιατί;
- Σε τι χρησίμευαν τα τσουκάλια; Σε τι χρησίμευαν τα τηγάνια;Από τι υλικό μπορεί να τα έκαναν;
- Με ποια σκεύη δικά μας μοιάζουν αυτά τα σκεύη;Από τι υλικό είναι τα δικά μας σκεύη;Σήμερα εμείς χρησιμοποιούμε σκεύη με το ίδιο υλικό;
- Βρείτε τα πιάτα (πινάκια)που βρίσκονται μέσα στην αίθουσα.Από τι υλικό είναι φτιαγμένα; Τι διακόσμηση έχουν;
- Βρείτε τα κύπελλα στη αίθουσα.Από τι υλικό είναι;

- Σε τι χρησίμευαν τα πινάκια ,τα κύπελλα και οι κανάτες;
- Από ποιο υλικό είναι κατασκευασμένα; Ποιο υλικό είναι πιο ακριβό; Ποιο είναι πιο δύσκολο να κατασκευαστεί;
- Πού μπορεί να βρέθηκαν αυτές οι κανάτες ,σε φτωχό ή πλούσιο σπίτι;
- Σήμερα από τι υλικό είναι τα δικά μας πιάτα ,κύπελλα ,κανάτες; Μοιάζουν αυτά του μουσείου με τα σημερινά; Σε τι διαφέρουν;
- Βρείτε τους αμφορείς ,τα μεγάλα αγγεία με τις δυο λαβές. Από τι υλικό είναι φτιαγμένα;
- Τι περιείχαν μέσα; Υγρά ή στερεά; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.
- Ένας αμφορέας έχει κολλημένα πάνω του κοχύλια. Γιατί;
- Πού νομίζετε πως βρέθηκαν αυτά τα αγγεία;
- Σήμερα χρησιμοποιούμε αμφορείς;
- Τι «αγγεία» χρησιμοποιούμε σήμερα για αποθήκευση και μεταφορά; Από τι υλικά είναι τα σημερινά σκεύη;

- Για την διατροφή ρωτά ο δάσκαλος/δασκάλα –καθηγητής/τρια: Ποιες τροφές ήταν γνωστές στην πρωτοβυζαντινή περίοδο; (Θα θυμηθούν από το σχολείο ότι η διατροφή τους περιλαμβάνει ψάρια, κρέας (συχνά παστά), χοιρινό ,πουλιά ,κότες, λάδι ,κρασιά ,τυριά, μπαχαρικά, ξηρούς καρπούς, γάλα, ξινόγαλα, γιαούρτι, όσπρια (φασόλια,φακές), ρύζι, αβγά, ψωμί. Έτσι επισημαίνει ότι δεν είναι γνωστά καθόλου οι πατάτες, οι ντομάτες, το καλαμπόκι, τα πορτοκάλια, τα λεμόνια ,ο καφές ,το τσάι ,το κακάο. Είναι τροφές που έγιναν πολύ μεταγενέστερα γνωστές .

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-
ιστορικός

- Για την ενδυμασία οι μαθητές βρίσκουν τα ρούχα που εκτίθενται στο μουσείο. Τα ρούχα ανήκαν σε άντρα ή σε γυναίκα;
- Γιατί δεν σώζονται πολλά ρούχα από την αρχαιότητα;
- Πώς κατασκεύαζαν τα ρούχα τους; Βρείτε τα υφαντικά βάρη. Από τι υλικό είναι φτιαγμένα;
- Σε τι χρησιμεύουν τα υφαντικά βάρη; Ποιος δούλευε τον αργαλειό;
- Βρείτε τις σακοράφες. Από τι υλικό είναι φτιαγμένες;
- Σήμερα χρησιμοποιούμε τον αργαλειό; Τα υφαντικά βάρη; Τις σακοράφες;
- Από τι αντικαταστάθηκε ο αργαλειός;
- Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές έχουν τα ρούχα της έκθεσης με τα σημερινά ρούχα;
- (Η επίσκεψη στο μουσείο γίνεται μόνο σε αυτή την αίθουσα και διαρκεί μία ώρα)

Γ΄ Φάση .Στο σχολείο

- Καλούνται οι ομάδες να δημιουργήσουν ένα άρθρο για το αντικείμενο που είχαν στο μουσείο και να γράψουν για τις ομοιότητες ή τις διαφορές που υπάρχουν στο τώρα και στο τότε. Αλλά και να τονίσουν την συνέχεια της ιστορίας στα θέματα της κατοικίας ,της διατροφής και της ενδυμασίας.
- Ζητούμε από τις ομάδες να γράψουν ένα κείμενο και στη συνέχεια να το θεατροποιήσουν: π.χ :Δυο λυχνάρια συζητούν μεταξύ τους...
- Να ζωγραφίσουν ο καθένας χωριστά αυτό που του έκανε εντύπωση. Τα έργα θα μπουν στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου.
- Μπορούν να δολέψουν την επίσκεψή μας και με τους υπολογιστές .

Στόχοι	Δραστηριότητα
Α'φάση:Τι είναι το μουσείο;	Λεξικό :Τι είναι μούσα ;Τι είναι μουσική;
Τι είναι βυζαντινός πολιτισμός;	Συγκρίσεις με την σημερινή εποχή.
Τι είναι πρωτοχριστιανική εποχή ή πρωτοβυζαντινή εποχή;	Χρονολογική γραμμή.
Β'φάση:Πώς ήταν η κατοικία;	Ερωτήσεις στο μουσείο.
Πώς ήταν η ενδυμασία;	Ερωτήσεις στο μουσείο.
Ποια ήταν η διατροφή τους;	Ερώτηση στο μουσείο.

Στόχοι	Δραστηριότητα
Γ'φάση:Να κεφαλοποιήσουν τις γνώσεις οι μαθητές.	Γραπτές δραστηριότητες. Ζωγραφική. Παιχνίδι ρόλων.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Βιβλιογραφία

- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο:Πρόταση για την διδασκαλία μιας διδακτικής ενότητας:Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία
- Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσ/νικης: «Όψεις την καθημερινής ζωής στην παλαιοχριστιανική εποχή» Εκπαιδευτικά προγράμματα
- <http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/themata/istoria/pdf/his34.pdf>
- http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/91_20-28.pdf
- Κίρα Σίνου:Στην πόλη του Άι Δημήτρη,εκδ.Κέδρος,σ.38-43

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-
ιστορικός

Scène évoquant la vie trépidante d'une rue à Constantinople au XVème siècle.